

เด็กพิเศษ ดูแลอย่างไร

SPECIAL CHILD: HOW TO CARE

นายแพทย์ตรีศักดิ์ ลีรัตนเรขา ... จิตแพทย์เด็กและวัยรุ่น

เด็กพิเศษ (Special needs children) คือ เด็กที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ ซึ่งเรียกย่อเรื่อยมาจนกลายเป็น “เด็กพิเศษ” ในที่สุด เป็นกลุ่มเด็กที่ไม่สามารถพัฒนาความสามารถได้เต็มตามศักยภาพที่มีอยู่ได้ด้วยวิธีการปกติตามธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นการเลี้ยงดูตามปกติ หรือการเรียนการสอนตามปกติทั่วไป เนื่องจากข้อจำกัดบางประการในตัวเด็ก จำเป็นต้องได้รับการดูแลช่วยเหลือเป็นพิเศษ

แนวทางการดูแลช่วยเหลือ ให้ความสำคัญกับ 4 เรื่องหลัก ดังนี้

- การเสริมสร้างพลังครอบครัว (Family empowerment)
- การส่งเสริมความสามารถเด็ก (Abilities enhancement)
- การบำบัดรักษาแนวทางหลัก (Conventional treatment)
- การบำบัดรักษาทางเลือก (Alternative treatment)

การเสริมสร้างพลังครอบครัว (Family empowerment)

ครอบครัวมีบทบาทสำคัญที่สุดในการดูแลเด็กพิเศษ แต่ความรักอยู่เต็มเปี่ยมอาจจะไม่เพียงพอ ถ้าขาดความรู้ความเข้าใจ การมีความรู้ มีเจตคติที่ถูกต้อง มีทักษะที่เหมาะสม และพัฒนาเทคนิควิธีอย่างต่อเนื่อง เป็นสิ่งที่ควรมี ครอบครัวเข้มแข็งคือพลังแห่งความสำเร็จ

ควรเริ่มต้นจากการเรียนรู้เรื่องโรค เพื่อให้มีเจตคติที่ดีต่อเด็ก ปรับความคาดหวังต่อเด็กตามความเป็นจริง ให้กำลังใจเด็ก เพื่อสร้างแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ เสริมสร้างความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว ยอมรับและสนับสนุนให้เด็กพัฒนาความสามารถด้านอื่นที่มีโอกาสประสบความสำเร็จ และรู้สึกมีคุณค่าในตัวเอง จัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลร่วมกับโรงเรียน และส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้ผ่านสื่อ เทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวกตามความจำเป็น

การส่งเสริมความสามารถเด็ก (Abilities enhancement)

ถ้ามุ่งแก้ไขความบกพร่องเพียงด้านเดียว ก็จะทำให้หมดกำลังใจเร็ว เนื่องจากมองเห็นแต่ปัญหา แต่ถ้ามุ่งส่งเสริมความสามารถควบคู่ไปด้วย จะช่วยให้มีกำลังใจ เนื่องจากมองเห็นการเปลี่ยนแปลง

ความสามารถในที่นี่ไม่จำเป็นต้องเป็นความสามารถพิเศษเสมอไป แต่คือสิ่งที่เด็กสามารถทำได้ เช่น ส่งเสียงอะไรได้บ้าง พูดคำว่าอะไรได้บ้าง เล่นอะไรเป็นบ้าง ดูแลช่วยเหลือตัวเองในเรื่องอะไรได้บ้าง แล้วขยายความสามารถที่ทำได้เหล่านี้ให้ดียิ่งขึ้น โดยเปิดโอกาสให้เด็กได้ทำบ่อย ๆ แล้วสอนเพิ่มในเรื่องที่ใกล้เคียงกับสิ่งที่เด็กทำได้ ก็จะยิ่งทำให้เรียนรู้ได้ง่ายขึ้น และขยายขอบเขตความสามารถเพิ่มขึ้น

การเสริมสร้างโอกาสให้เด็กได้เล่นของเล่นที่หลากหลาย ได้ทำกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น ดนตรี กีฬา ศิลปะต่าง ๆ ช่วยงานที่พ่อแม่ทำ ก็จะช่วยเสริมให้เด็กมีโอกาสแสดงความสามารถให้เห็นเพิ่มขึ้น

ความสามารถพิเศษมีโอกาสพบได้ในเด็กพิเศษเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะความสามารถด้านดนตรี นอกจากนี้ยังพบความสามารถด้านศิลปะ กีฬา การคำนวณ ไอที ความจำ และความสามารถเฉพาะอื่น ๆ

การบำบัดรักษาแนวทางหลัก (Conventional treatment)

เป็นการใช้แนวทางบำบัดรักษาที่ยืนยันแล้วว่าได้ผล แต่ยังไม่มียาหรือวิธีการใดที่ดีที่สุดเพียงวิธีการเดียว และไม่มีสูตรสำเร็จรูปแบบเดียวที่ใช้ได้กับเด็กพิเศษทุกคน

ปัจจุบันเน้นการดูแลแบบบูรณาการ กล่าวคือ ใช้หลายวิธีร่วมกัน โดยแพทย์และทีมสหวิชาชีพ ออกแบบการบำบัดรักษาให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาของแต่ละคน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด วิธีดังกล่าว ได้แก่

- การส่งเสริมพัฒนาการ (Developmental Intervention)
- พฤติกรรมบำบัด (Behavior Therapy)
- กิจกรรมบำบัด (Occupational Therapy)
- แก้ไขการพูด (Speech Therapy)
- ฟื้นฟูสมรรถภาพทางการศึกษา (Educational Rehabilitation)
- ฟื้นฟูสมรรถภาพทางสังคม (Social Rehabilitation)
- ฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพ (Vocational Rehabilitation)
- การรักษาด้วยยา (Pharmacotherapy)

การบำบัดรักษาทางเลือก (Alternative treatment)

เป็นการแพทย์เสริมและทางเลือก (complementary and alternative medicine) หมายถึง วิธีการบำบัดรักษาที่ใช้เพื่อดูแลสุขภาพ ครอบคลุมในมิติด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ แต่ไม่ได้ใช้กันเป็นประจำในการรักษาแบบแพทย์แผนปัจจุบัน และแพทย์แผนพื้นบ้าน

สิ่งสำคัญที่ควรทำความเข้าใจคือ การบำบัดรักษาทางเลือกใช้เสริมแนวทางหลักให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ไม่ใช่การนำมาใช้โดด ๆ เพียงอย่างเดียว โดยละเอียดการบำบัดตามแนวทางหลักซึ่งได้รับการยืนยันแล้วว่าได้ผล

สำหรับเด็กพิเศษ ในปัจจุบันมีการบำบัดทางเลือกที่หลากหลาย สามารถเลือกใช้ควบคู่กับแนวทางหลัก ตามความเหมาะสมกับสภาพปัญหา ระดับความรุนแรง และผลการตอบสนองที่ได้รับของเด็กแต่ละคน ได้แก่

- ศิลปะบำบัด (Art Therapy)
- ดนตรีบำบัด (Music Therapy)
- ละครบำบัด (Drama Therapy)
- เอชอีจี (Hemo-encephalography)
- ทีเอ็มเอส (Transcranial Magnetic Stimulation)
- การบำบัดด้วยสัตว์ (Animal-assisted Therapy)

- หุ่นยนต์บำบัด (Robot-assisted Therapy)
- การฝังเข็ม (Acupuncture)
- โภชนบำบัด (Nutritional Therapy)
- เทคโนโลยีช่วยการบำบัดรักษา (Assistive Technology)

บทสรุป

การดูแลเด็กพิเศษ ประกอบด้วย การเสริมสร้างพลังครอบครัว การส่งเสริมความสามารถเด็ก การบำบัดรักษาแนวทางหลัก และการบำบัดรักษาทางเลือก

การเสริมสร้างพลังครอบครัว เป็นกุญแจสำคัญ ซึ่งนอกจากดูแลด้วยความรัก ยังต้องพัฒนาด้วยความเข้าใจ การมุ่งส่งเสริมความสามารถเด็กควบคู่ไปด้วย จะช่วยให้มีกำลังใจ เนื่องจากมองเห็นการเปลี่ยนแปลง

การบำบัดรักษาทางเลือก ควรเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสภาพปัญหา ระดับความรุนแรง และผลการตอบสนองที่ได้รับของเด็กแต่ละคน เสริมเข้ากับการบำบัดรักษาแนวทางหลักที่จำเป็นตามแผนการบำบัดรักษา ไม่ใช่ทำทางเลือกแล้วทิ้งทางหลัก

บทความทั้งหมดยินดีให้นำไป เผยแพร่เพื่อความรู้ได้ โดยกรุณาอ้างอิงแหล่งที่มา

ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เรขา. (2569). เด็กพิเศษ ดูแลอย่างไร. จาก <https://www.happyhomeclinic.com/sc06-special-child-howtocare.html>

(บทความต้นฉบับ: พฤษภาคม 2569)